

Latvijas Bankas noteikumu projekta "Uzticības operāciju noteikumi" anotācija

Nosaukums	Uzticības operāciju noteikumi
Dokumenta veids	Latvijas Bankas noteikumi
Izdošanas pamatojums	Kredītiestāžu likuma 50. panta otrā daļa
Mērķis un būtība	<p>Saskaņā ar Latvijas Bankas likuma pārejas noteikumu 3. punktu Latvijas Bankas un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai izdotie ārējie normatīvie akti, vadlīnijas un ieteikumi piemērojami līdz dienai, kad stājas spēkā attiecīgie Latvijas Bankas ārējie normatīvie akti, vadlīnijas vai ieteikumi, bet ne ilgāk kā līdz 2024. gada 31. decembrim.</p> <p>Ņemot vērā minēto, Latvijas Banka ir izstrādājusi noteikumu projektu "Uzticības operāciju noteikumi" (turpmāk – noteikumu projekts), kas aizstās pašlaik spēkā esošos Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2020. gada 22. decembra normatīvos noteikumus Nr. 254 "Uzticības operāciju (trasta) veikšanas normatīvie noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr. 254). Tā kā Latvijā nav izdoti normatīvie akti, kas regulē uzticības operācijas, bet vairākas Latvijā reģistrētas kredītiestādes faktiski veic šādus darījumus, noteikumu projekta mērķis ir noteikt vienotu kārtību, kādā kredītiestādes veic šādus darījumus, kā arī minimālās prasības, kādas jāiekļauj uzticības operāciju līgumos, lai aizsargātu klientu intereses.</p> <p>Noteikumu projekta piemērošana ir ierobežota attiecībā uz tikai tādu klientiem piederošo līdzekļu pārvaldīšanu, kas ir naudas līdzekļi vai citi aktīvi, kuri nav finanšu instrumenti Finanšu instrumentu tirgus likuma izpratnē. No uzraudzības procesā pieejamās informācijas par kredītiestādēm, kuras veic uzticības operācijas, secināms, ka praksē kā "citi aktīvi" darījumos visbiežāk tiek iesaistīti kredīti.</p> <p>Noteikumu projekts satur prasības, kas ir identiskas Noteikumiem Nr. 254, izņemot precizējumus un papildinājumus, kuri izriet no klātienē uzraudzības pārbaudēs konstatētā un kuru mērķis ir noteikt skaidrākus noteikumus, uz kuriem pamatojoties kredītiestāde veic šādus darījumus. Pirmkārt, noteikumu projekts papildināts ar normām, ka uzticības operāciju veikšana pamatojas uz kredītiestādes stratēģijā noteikto un uzticības operāciju veikšanā tiek ņemta vērā šādiem darījumiem noteiktā riska apetīte kopējā risku pārvaldības ietvarā (noteikumu projekta 2. un 3. punkts). Otrkārt, noteikumu projekts papildināts ar normu, kas jāievēro, ja klienta uzdevumā tam piederošos naudas līdzekļus izvieto citā kredītiestādē (noteikumu projekta 8. punkts). Treškārt, noteikumu projekts papildināts ar normu, ka uzticības darījuma līgumā jāatrunā klienta līdzekļu pirmstermiņa izņemšana (papildinājums noteikumu projekta 9. punktā). Ceturtkārt,</p>

	<p>precizēts, ka kredītiestādei klienta aktīvi jāpārvalda kā krietnam un rūpīgam saimniekam, lai prasību saskaņotu ar Civillikumā lietoto terminoloģiju (noteikumu projekta 11. punkts). Precizēts arī, ka, veicot uzticības operācijas, kredītiestāde saskaņā ar uzticības darījuma līgumā paredzēto drīkst iegādāties tikai kredītiestādes vai tās akcionāru īpašumā esošos likvīdos aktīvus, kurus var realizēt īsā laika periodā bez būtiskiem zaudējumiem (noteikumu projekta 13.1. apakšpunkts). Par īsu laika periodu noteikumu projekta izpratnē būtu uzskatāms laika periods, kas nepārsniedz trīs mēnešus. Papildu precizējums iekļauts noteikumu projekta 15. punktā, nosakot, ka attiecīgo darījumu cenai jāatbilst to patiesajai vērtībai, lai saskaņotu prasību ar uzskaitē piemērojamām prasībām, kas paredz patiesās vērtības novērtējumu, pamatojoties gan uz tirgus darījumu cenām, gan veiktajām aplēsēm.</p> <p>Pārējās noteikumu projekta normas, kuras atšķiras no pašlaik spēkā esošo Noteikumu Nr. 254 atbilstošajām normām, paredz redakcionāla vai tehniska rakstura precizējumus.</p> <p>Noteikumu projekts pēc apstiprināšanas būs saistošs Latvijā reģistrētām kredītiestādēm.</p>
Leģitīmais mērķis	<p>Noteikumu projekta leģitīmais mērķis ir citu personu tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājības nodrošināšana.</p> <p>Šo pamattiesību aizsardzību Latvijas Banka īsteno, nodrošinot finanšu tirgus uzraudzību, kam ir vitāla nozīme finanšu sistēmas un ekonomiskajā attīstībā, iespējami pilnīgākajā veidā, lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos finanšu tirgum un tā dalībniekiem un Latvijas Bankai kā konkrēto finanšu tirgus dalībnieku uzraugam, kas nodrošina to tiesisku un sabiedrības interesēm atbilstošu darbību.</p> <p>Indivīdam kā finanšu tirgus sistēmas daļai ir būtiski apzināties un saņemt to aizsardzības līmeni, kuru tam nodrošina finanšu tirgus un tā dalībnieku darbības uzraugs (Latvijas Banka), un attiecīgi Latvijas Banka finanšu tirgus un tā dalībnieku darbības uzrauga lomā ir atbildīga par tādu pasākumu veikšanu, kas aizsargā indivīda pamattiesības. Respektīvi, indivīds ir tiesīgs paļauties uz finanšu sistēmas taisnīgu uzraudzību, pretējā gadījumā indivīdam zūd uzticība finanšu sistēmai un motivācija būt šīs sistēmas dalībniekam.</p> <p>Nosakot finanšu tirgus dalībniekiem vienotas prasības uzticības operāciju veikšanai un veicot prasību ievērošanas pārbaudes, Latvijas Banka nodrošina tai Latvijas Bankas likumā noteikto pienākumu – veicināt ieguldītāju un noguldītāju interešu aizsardzību un finanšu tirgus ilgtspējīgu attīstību un stabilitāti – izpildi.</p> <p>Savukārt leģitīmais mērķis – citu personu tiesību aizsardzība – tiek sasniegts, nodrošinot to, ka kredītiestādes uzticības operācijas veic atbilstoši vienotām prasībām, tādējādi nodrošinot</p>

	<p>klientiem pieeju nepieciešamajai informācijai, lai tie pieņemtu savām interesēm atbilstošus lēmumus.</p> <p>Noteikumu projekts ir nepieciešams, lai piemērotu finanšu tirgus dalībniekiem vienotas prasības uzticības operāciju veikšanai.</p>
Samērīgums	<p>Nosakot kredītiestādēm prasības uzticības operāciju veikšanai, tiek nodrošināta vienota finanšu tirgus dalībnieku izpratne un pieeja regulējošo prasību interpretācijai un piemērošanai.</p> <p>Līdz ar to atbilstošākais veids, kā noteikt kredītiestādēm vienotas prasības uzticības operāciju veikšanai, ir izdot tām saistošus noteikumus. Citas alternatīvas jautājuma noregulēšanai un vienotu prasību noteikšanai nebūtu efektīvas un nenasiegtu izvirzīto mērķi, jo nenodrošinātu vienveidīgu piemērošanu.</p> <p>Izraugoties piemērotāko līdzekli leģitīmā mērķa sasniegšanai, Latvijas Banka izvērtēja, ka nebūtu atbilstoši izdot, piemēram, zemāka ranga normatīvos aktus, kuri nebūtu finanšu tirgus dalībniekam juridiski saistoši. Vienlaikus ar noteikumu projektu tiek noteiktas prasības, kuras Latvijas Banka uzraudzības ietvaros var kontrolēt un nepieciešamības gadījumā par konkrētu prasību pārkāpumu piemērot finanšu tirgus dalībniekam korektīvos pasākumus vai sankcijas.</p> <p>Respektīvi, noteikumu projekts kopumā un tajā ietvertās tiesību normas atbilst samērīguma principam, jo, pirmkārt, ar noteikumu projekta pieņemšanu un piemērošanu tiek sasniegts leģitīmais mērķis (citu personu tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība), otrkārt, nepastāv tādi alternatīvi līdzekļi, kas sasniegtu leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē. Ņemot vērā iepriekš minētos apstākļus, sabiedrības ieguvums būs lielāks par papildu slogu un resursu ieguldījumu (ņemot vērā jau pastāvošās prasības), kas konkrētajam finanšu tirgus dalībniekam varētu rasties ar uzliktajiem pienākumiem, un tos atsvēr gaidāmie ilgtermiņa ieguvumi stabilāka finanšu sektora veidā.</p>
Spēkā stāšanās	Noteikumu projekts stāsies spēkā nākamajā dienā pēc tā publicēšanas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" atbilstoši Latvijas Bankas likuma 8. panta otrajai daļai.
Ietekme uz Latvijas Bankas budžetu	Noteikumu izdošana nerada ietekmi uz Latvijas Bankas budžetu.
Administratīvā sloga un izmaksu novērtējums (tirgus dalībniekiem)	Salīdzinot ar Noteikumiem Nr. 254, noteikumu projekts nerada papildu administratīvo slogu finanšu tirgus dalībniekiem, uz kuriem ir attiecināmas noteikumu projekta prasības.
Saistītie dokumenti	<p>Ar noteikumu projektu saistītie dokumenti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kredītiestāžu likums; 2) Finanšu instrumentu tirgus likums; 3) Noteikumi Nr. 254.

Saskaņošana ar Eiropas Centrālo banku	Noteikumu projektu nav nepieciešams saskaņot ar Eiropas Centrālo banku.
Saskaņošana ar citām publiskām un privātām personām	<p>Noteikumu projekts 2024. gada 9. oktobrī tika publicēts Latvijas Bankas tīmekļvietnes www.bank.lv sadaļas "Tiesību akti" apakšsadaļā "Sabiedrības līdzdalība", un par to līdz 2024. gada 23. oktobrim bija iespējama sabiedrības līdzdalība.</p> <p>Vienlaikus par noteikumu projektu un notiekošo sabiedrības līdzdalību individuāli tika informēta Latvijas Finanšu nozares asociācija un tās kredītiestādes, kuras nav Latvijas Finanšu nozares asociācijas biedres.</p> <p>Pēc sabiedrības līdzdalībai noteiktā termiņa beigām noteikumu projekts tika iesniegts izskatīšanai Latvijas Bankas konsultatīvās finanšu tirgus padomes sēdē.</p>
Saskaņošanas rezultāti	<p>Sabiedrības līdzdalības rezultātā tika saņemts viens komentārs no Latvijas Finanšu nozares asociācijas, kura izvērtējums iekļauts anotācijas pielikumā.</p> <p>Noteikumu projekts 2024. gada 13. novembrī tika izskatīts Latvijas Bankas konsultatīvās finanšu tirgus padomes sēdē, kurā par noteikumu projektu netika saņemti iebildumi vai priekšlikumi, atbalstot noteikumu projekta iesniegšanu apstiprināšanai Latvijas Bankas padomē.</p>

**Sabiedrības līdzdalības gaitā saņemto priekšlikumu par Latvijas Bankas noteikumu projektu "Uzticības operāciju noteikumi"
apkopojums**

Nr. p. k.	Sabiedrības līdzdalībai nodotā projekta redakcija (konkrēta punkta redakcija)	Izteiktais iebildums (priekšlikums) par projekta konkrēto punktu, norādot sabiedrības pārstāvi	Latvijas Bankas viedoklis par izteikto iebildumu (priekšlikumu) un norāde, vai tas ņemts vērā
1.	<p>13. Veicot uzticības operācijas, kredītiestādei, ja tas ir paredzēts uzticības darījuma līgumā, ir atļauts:</p> <p>13.1. iegādāties kredītiestādes vai tās akcionāru īpašumā esošos augsti likvīdos aktīvus;</p>	<p>Formulējums "augsti likvīds" ir ļoti interpretējams lielums, tomēr klasiski ar augsti likvīdiem aktīviem saprot naudu, zeltu, atsevišķus vērtspapīrus (dažas <i>blue-chips</i> akcijas, <i>money market</i> fondi, atsevišķu valstu parādzīmes), jeb kaut ko pietiekami ierobežotu.</p> <p>No noteikumu konteksta nav īsti skaidrs kādu mērķu sasniegšanai formulējums ir paredzēts, tomēr, ja ļoti cieši seko formulējuma garam, tad tas bankai liedz nodrošināt attiecīgo ieguldījuma veida piedāvāšanu.</p> <p>Piemēram, banka parasti klientiem piedāvā ieguldīt kredītos, kuri bankas ieskatā ir pietiekami labi nodrošināti, lai pat iespējamās neatmaksāšanas gadījumā klients ilgtermiņā naudu nezaudētu. Parasti banka saglabā savu ieguldījuma daļu attiecīgajā kredītā – resp. kaut kādus kredītus, kuriem jau ir veidoti uzkrājumi, un banka klientiem noteikti necenšas "nogrūst" kaut ko diskutablu, jo katram labi saprotams, ka šādi varētu rīkoties</p>	<p>Ņemts vērā.</p> <p>Noteikumu projekta 13.1. apakšpunkts izteikts šādā redakcijā: "13.1. iegādāties kredītiestādes vai tās akcionāru īpašumā esošos <u>likvīdos aktīvus</u>. Par likvīdiem aktīviem šā apakšpunkta izpratnē uzskata neapgrūtinātus aktīvus, kurus var realizēt īsā laika periodā bez būtiskiem zaudējumiem;"</p>

		<p>vienreiz un pēc tam, kā pats minimums, reputācija būtu neglābjami sabojāta.</p> <p>Tai pašā laikā, ieguldījums kredītā nav īsti arī kaut kas, ko ar vienas pogas spiedienu vai ar vienu telefona sarunu var pārdot - bankai ir jāveic virkne soļu, tai skaitā, jāapzina citi interesenti, kuri varētu attiecīgo ieguldījumu atpirkt, jo šādu ieguldījumu biržā netirgo. Resp. šāds līdzekļu izvietojanas veids kopumā ir likvīds, bet nu ar naudu vai zeltu tomēr īsti vienādības zīmi likt nevar.</p> <p>Savukārt, ja banka šādu pakalpojumu nevar piedāvāt, tās konkurētspēja attiecīgi mazinās – banka konkurē ne tikai Latvijas tirgū, bet arī cenšas piesaistīt klientus no citām, piemēram, Baltijas valstīm (kā arī laiku pa laikam izdodas piesaistīt klientus no kādas citas ES dalībvalsts). Šī izdošanās lielā mērā ir saistīta tieši ar dažādiem nestandarta risinājumiem, jo, lai konkurētu, piedāvājumam ir jāatšķiras, piemēram, no citām, sistēmiskajām kredītiestādēm, kurām ir dažādas iespējas uzrunāt mērķauditoriju.</p> <p>Attiecīgi aicinām apsvērt precizēt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) variants – izņemt 13.1 formulējumu vispār vai mainīt izklāstu, lai risinātu augstāk minēto; 2) variants – ja tomēr formulējumam jāpaliek, no formulējuma izņemot vārdu “augsti”, (resp. ļaujot iegādāties kredītiestādes vai tās akcionāru īpašumā esošos likvīdos aktīvus). 	
--	--	--	--